

5. Ochrona różnorodności biologicznej

Różnorodność biologiczna – niezwykle bogactwo otaczających nas ekosystemów, gatunków i genów – jest nie tylko wartością samą w sobie, ale również zapewnia szeroką gamę niezbędnych usług ekosystemowych: żywność, wodę słodką, zapylanie, ochronę przed powodziami itd.

GMO

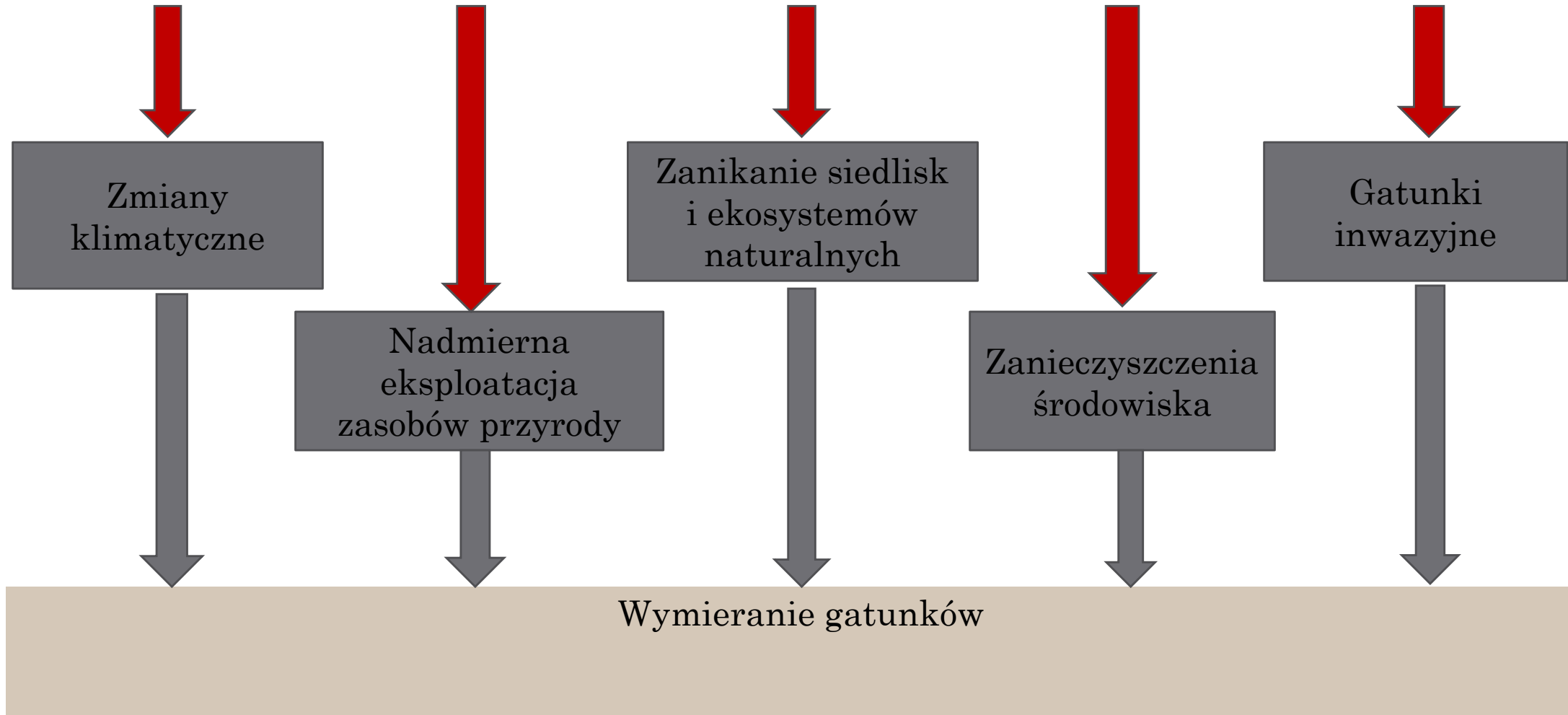
morska różnorodność biologiczna

ochrona dzikich siedlisk fauny i flory

handel gatunkami dzikiej fauny i flory

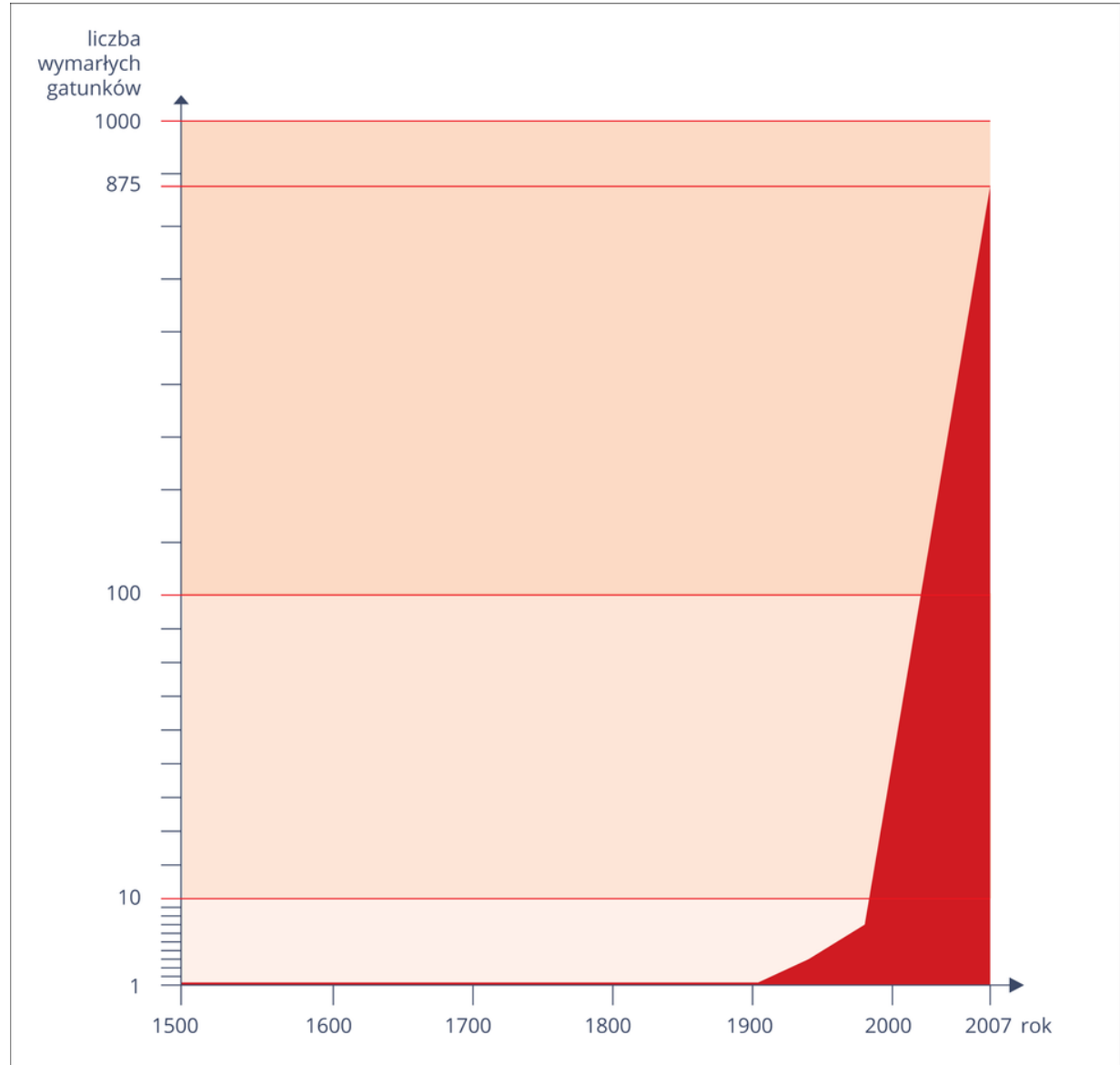
ochrona gleby

Zagrożenia bioróżnorodności

Tempo wymierania gatunków w skali globalnej

Badania przeprowadzone przez Międzynarodową Unię Ochrony Przyrody (*IUCN*) wykazały, że od 1500 do 2009 r. na Ziemi bezpowrotnie zniknęło 875 gatunków.

- **Cel przewodni cel UE na rok 2020**

Powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej i degradacji usług ekosystemowych w UE do 2020 r. oraz przywrócenie ich w możliwie największym stopniu, a także zwiększenie wkładu UE w zapobieganie utracie różnorodności biologicznej na świecie.

- **Cele cząstkowe:**

CEL 1: Pełne wdrożenie dyrektywy ptasiej i siedliskowej

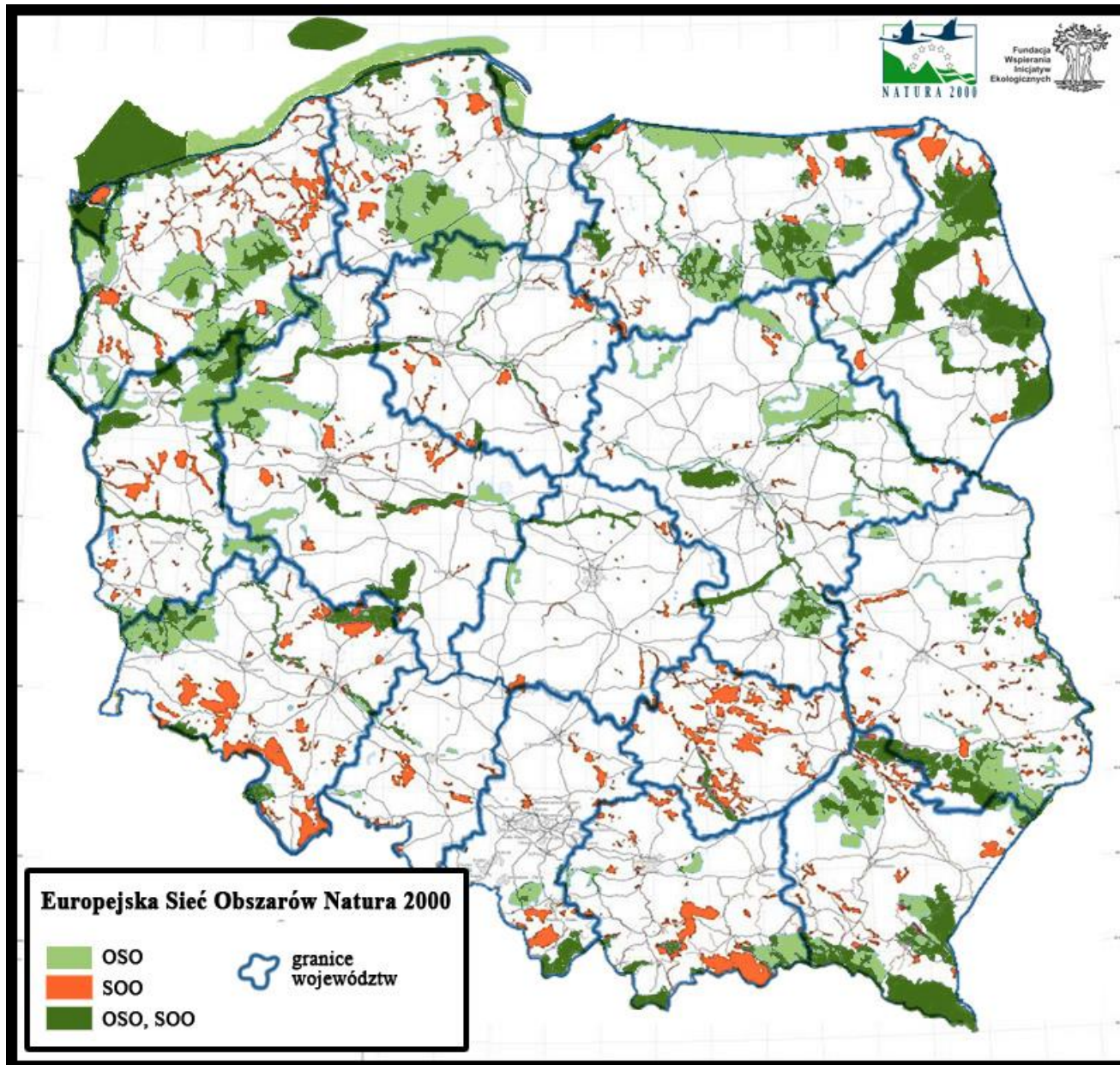
Europejska Sieć Ekologiczna NATURA 2000

OSO

- obszarów specjalnej ochrony ptaków (OSO) - ochrona dzikiego ptactwa
- Dyrektywa 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (zwana dyrektywą ptasia)

SOO

- specjalnych obszarów ochrony siedlisk (SOO) - ochrona siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory
- Dyrektywa 92/43/EWG Rady z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (zwana dyrektywą siedliskową)

Kategorie gatunków dla których tworzy się obszary SOO oraz OSO:

- są zagrożone (w całym swoim zasięgu, nie ograniczając się tylko do terenu Unii),
- **podatne na zagrożenie** (mogą w najbliższej przyszłości przesunąć się do kategorii zagrożonych),
- **rzadkie** (o niewielkiej populacji),
- **endemity**, zwłaszcza o zagrożonych siedliskach.

CEL 2: Utrzymanie i odbudowa ekosystemów i ich usług

„...ekosystemy i ich usługi zostaną utrzymane i wzmocnione poprzez ustanowienie zielonej infrastruktury i odbudowę co najmniej 15% zdegradowanych ekosystemów.”

Działanie 5: Poprawa wiedzy na temat ekosystemów i ich funkcji w UE

Działanie 6: Ustanowienie priorytetów w celu przywrócenia i wspierania korzystania z zielonej infrastruktury

Działanie 7: Zapewnienie zerowej utraty różnorodności biologicznej netto i funkcji ekosystemu

Infrastruktura podtrzymująca funkcje obejmuje naturalną lub stworzoną przez człowieka infrastrukturę, która wspiera funkcjonowanie ekosystemów w miastach. Do najważniejszych rodzajów tego typu infrastruktury można zaliczyć:

- obszary leśne usytuowane w miastach (lasy miejskie);
- naturalne i sztucznie utworzone obszary podmokłe i wodne (stawy, jeziora, oczka wodne itp.);
- zielone dachy, ściany i fasady;
- parki miejskie i inne zielone przestrzenie dostępne publicznie;
- ogrody będące własnością indywidualnych mieszkańców

Zakładanie i dbałość o różne rodzaje miejskich założeń ogrodowych:

- małe, indywidualne formy ogrodowe (balkony, tarasy, przedogródki), ogrody wertykalne na ścianach zewnętrznych, tzw. zielone dachy
- zielenie osiedlowa, przyuliczna, ciągi pieszych, skwery, parki miejskie, parki leśne, ogródki działkowe,
- ośrodki rekreacji oraz otwarte przestrzenie krajobrazów podmiejskich,
- obszary chronione dziedzictwa przyrodniczego i przyrodniczo-kulturowego (rezerваты przyrody, obszary Natura 2000 itp.).

CEL 3: Zwiększanie wkładu rolnictwa i leśnictwa w utrzymanie i wzmocnienie różnorodności biologicznej

Działanie 8: Zwiększenie płatności bezpośrednich dla środowiskowych dóbr publicznych w ramach unijnej Wspólnej Polityki Rolnej

Działanie 9: Lepsze ukierunkowanie polityki rozwoju obszarów wiejskich na ochronę różnorodności biologicznej

Działanie 10: Ochrona europejskiej różnorodności genetycznej

Działanie 11: Zachęcanie właścicieli lasów do ochrony i wzmocnienia różnorodności biologicznej lasów

Działanie 12: Włączenie środków dotyczących różnorodności biologicznej do planów urządzenia lasu

CEL 4: Zapewnienie zrównoważonego wykorzystywania zasobów rybnych

- Osiągnięcie maksymalnego podtrzymywalnego połowu (MSY) do 2015 r. Osiągnięcie struktury wiekowej i składu wielkościowego populacji świadczących o dobrym zdrowiu stada poprzez zarządzanie rybołówstwem, bez znaczącego negatywnego wpływu na inne stada, gatunki i ekosystemy, wspierając osiągnięcie dobrego stanu środowiska do 2020 r., zgodnie z wymogami dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej.

Działanie 13: Poprawa zarządzania poławianymi stadami

Działanie 14: Eliminowanie negatywnego wpływu na stada, gatunki, siedliska i ekosystemy rybne

CEL 5: Zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych

- Do 2020 r. zidentyfikowanie i priorytetowe traktowanie inwazyjnych gatunków obcych (IAS) i dróg ich przedostawania się, kontrola lub eliminacja gatunków o znaczeniu priorytetowym, zarządzanie ich drogami przedostawania się w celu zapobiegania wprowadzaniu i osiedlaniu się nowych inwazyjnych gatunków obcych.

Działanie 15: Wzmocnienie unijnych systemów ochrony zdrowia zwierząt i roślin

Działanie 16: Ustanowienie specjalnego instrumentu dotyczącego inwazyjnych gatunków obcych

CEL 6: Pomoc na rzecz zapobiegania utracie światowej różnorodności biologicznej

- Do 2020 r. zwiększenie przez UE jej wkładu w zapobieganie utracie światowej różnorodności biologicznej.

Działanie 17: Ograniczenie pośrednich czynników utraty różnorodności biologicznej

Działanie 18: Mobilizacja dodatkowych zasobów na rzecz ochrony światowej różnorodności biologicznej

Działanie 19: „Świadectwo ochrony różnorodności biologicznej” unijnej współpracy na rzecz rozwoju

Działanie 20: Regulowanie dostępu do zasobów genetycznych oraz sprawiedliwy i równy podział korzyści płynących z ich stosowania

Formy ochrony przyrody w Polsce

Obszarowe formy ochrony przyrody

Park narodowy

Rezerwat przyrody

Park krajobrazowy

Obszary Natura 2000

Obszary chronionego krajobrazu

Zespoły przyrodniczo - krajobrazowe

Użytki ekologiczne

Stanowisko dokumentacyjne

Pomniki przyrody (ożywionej i nieożywionej)

Drzewa i krzewy

Aleje drzew i krzewów

Wodospady

Jaskinie

Głazy narzutowe

Ochrona indywidualna

Ochrona gatunkowa zwierząt

Ochrona gatunkowa roślin

Ochrona gatunkowa grzybów

Dane statystyczne

Lp.	Nazwa formy ochrony	Liczba obiektów
1.	Parki narodowe	23
2.	Rezerваты przyrody	1495
3.	Parki krajobrazowe	122
4.	Obszary chronionego krajobrazu	402
5.	Obszary Natura 2000	145 obszary specjalnej ochrony ptaków 849 specjalne obszary ochrony siedlisk
6.	Pomniki przyrody	30975
7.	Stanowiska dokumentacyjne	175
8.	Użytki ekologiczne	7609
9.	Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	258
10.	Ochrona gatunkowa	715 gatunków roślin 322 gatunków grzybów 799 gatunków zwierząt

Dane w punktach 1-9 - źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl - dane aktualizowane na bieżąco; Dane w punkcie 10 - źródło: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, stan na styczeń 2015 r. – dane dotyczą gatunków rodzimych;

Obszary chronionego krajobrazu

- obejmują tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach oraz wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.
- nie posiadają własnego zarządu, ani planu ochrony określającego zakres działań.
- obejmują w przeważającej części tereny użytkowane gospodarczo, przy uwzględnieniu zakazów określonych w akcie ustanawiającym; stanowią jednocześnie ważne obszary migracji organizmów żywych (w szczególności zwierząt).
- powoływane są w drodze uchwały sejmiku województwa.

Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu

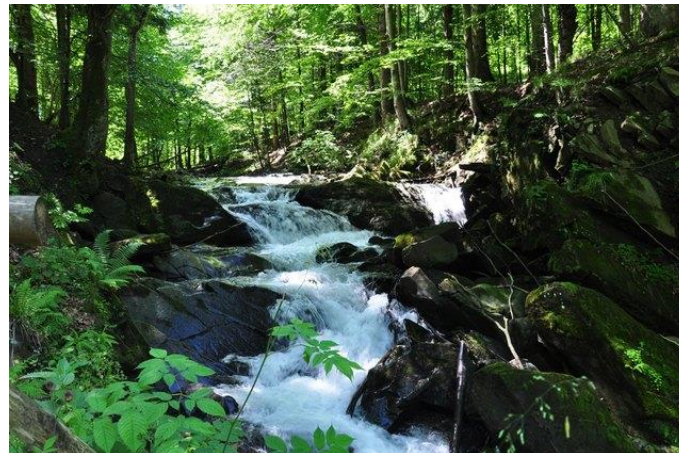

Zbiornik zaporowy SOLINA

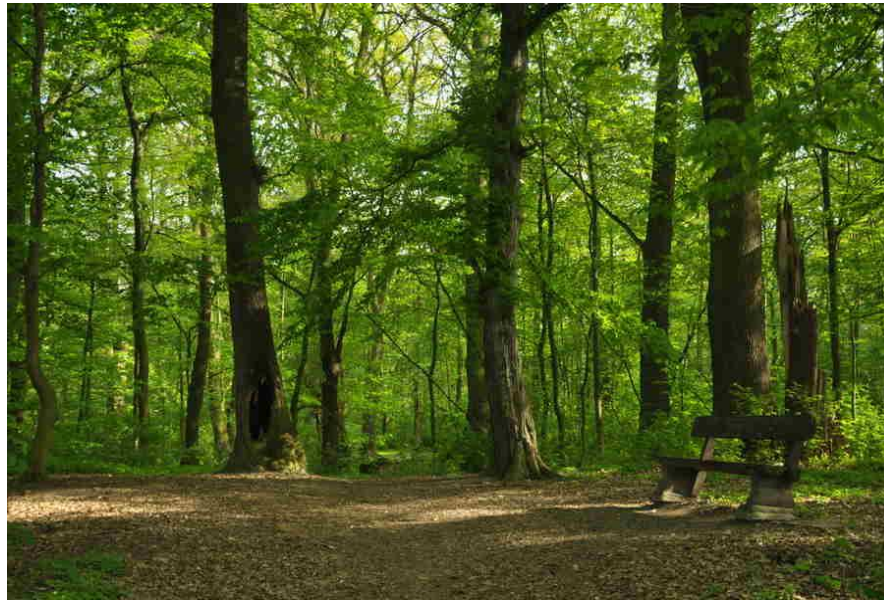

Pomniki przyrody

- pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów.
- na przykład: okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie. Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.
- powoływane są w drodze uchwały rady gminy.

Pomniki przyrody ożywionej

Dęby pomnikowe w Rzeszowie

Aleja lipowa w Husowie

Platan wschodni,
Rzeszów

Pomniki przyrody nieożywionej

Kamień Leski

Źródło „Bełkotka”

Stanowiska dokumentacyjne

- niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, a także jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.
- stanowiskami dokumentacyjnymi mogą być także miejsca występowania kopalnych szczątków roślin lub zwierząt.

według województw	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Dolnośląskie	0	1	1	1	1	1	1
Kujawsko-pomorskie	1	5	5	5	5	5	5
Lubelskie	4	6	6	7	7	7	7
Lubuskie	0	1	1	1	1	1	1
Łódzkie	3	6	6	6	6	6	6
Małopolskie	54	56	54	54	54	54	54
Mazowieckie	6	8	8	8	8	8	8
Opolskie	3	9	9	9	9	9	9
Podkarpackie	21	25	27	28	28	28	28
Podlaskie	2	1	2	2	2	2	2
Pomorskie	7	5	5	5	5	6	6
Śląskie	4	7	7	7	7	8	9
Świętokrzyskie	7	14	14	15	16	17	17
Warmińsko-mazurskie	1	1	1	1	1	1	1
Wielkopolskie	2	1	1	2	2	2	2
Zachodniopomorskie	0	9	10	10	10	10	10

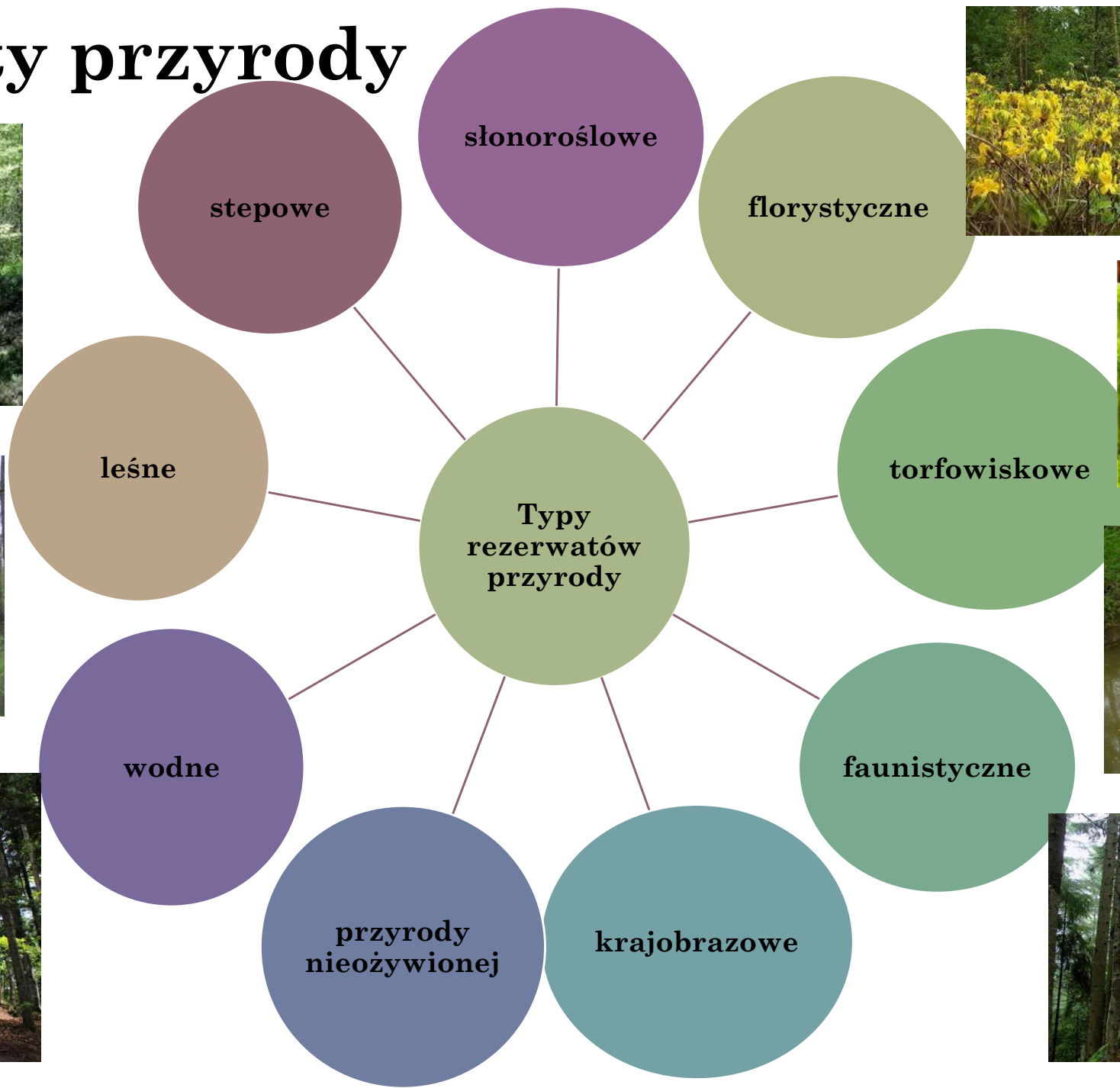

Piaskownia w Dziewięcierzu Horyniec-Zdrój
Dziewięcierz

Olistolit jurajski

Rezerваты przyrody

Rezerwat Lisia Góra

<http://www.nowiny24.pl>

Rzeszowski Zbiornik Zaporowy

Czapla purpurowa

Kormoran mały

Bąk

www.rzeszow-news.pl

Perkoz dwuczuby

Trzcinniczek

Brodzic

Bekas

Rezerwat „Prządki”

Rezerwat „Szwajcaria Ropczycka”

Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów

- ma na celu zapewnienie przetrwania i zachowanie właściwego stanu ochrony dziko występujących w Polsce i Unii Europejskiej rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk i ostoi.
- ...a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej. Zadania polegające na ochronie ostoi i stanowisk roślin lub grzybów objętych ochroną gatunkową albo ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową mogą być realizowane przez stworzenie stref ochrony.

Ochrona ptaków i nietoperzy

1. Zaplanuj prace na czas, który będzie bezpieczny dla ptaków lub nietoperzy.
2. Dowiedz się czy i jakie gatunki zwierząt zamieszkują budynek oraz czy są w nim miejsca, które w przyszłości mogą zostać przez nie zajęte.
3. Zabezpiecz miejsca występowania zwierząt i wystąp o odpowiednie zezwolenie.
4. Zachowaj czujność.
5. Zrób coś „ponad”.

Wykorzystywane miejsca:

- stropodach: jerzyk, kawka, wróbel, gołąb miejski, nietoperze (zima),
- szczeliny w elewacji: jerzyk, wróbel, mazurek, nietoperze (zima),
- miejsca związane z rurami spustowymi: jerzyk, wróbel, gołąb miejski,
- strych: gołąb miejski, nietoperze (lato),
- wnęki balkonowe i okienne: oknówka, gołąb miejski, pustułka;

Ptaki

Jerzyk zwyczajny

Wróbel zwyczajny

Mazurek

Jaskółka oknówka

Gołąb miejski

Kawka

Pustułka

Źródło fotografii:
<https://pl.wikipedia.org>

Nietoperze

Mroczek późny

Nocek duży

Karlik większy

Mroczek posrebrzany

Gacek wielkouch

Wampir zwyczajny

Borowiec wielki

Źródło fotografii:
<https://pl.wikipedia.org>

Ochrona ptaków i nietoperzy

Chronionych ptaków i nietoperzy nie wolno:

- zabijać,
- okaleczać,
- płoszyć,
- niepokoić,
- niszczyć ich siedlisk

Chiropterolodzy:

MLECZEK Tomasz, 1968

dom.: ul. Szkotnia 5 m. 25,

39-200 Dębica,

tel.: (0-14) 681 16 71,

e-mail: speleod@poczta.wp.pl

zimowe stanowiska nietoperzy,

podkowiec mały

Beskidy i Pogórze Karpackie

wsp.: Speleoklub Dębica, CIC ISEZ PAN,

członek OTON

STALI ŃSKI Jerzy, mgr, 1964

pr.: Akademia Rolnicza, Katedra Zoologii

i Ekologii,

al. Mickiewicza 24,

30-059 Kraków,

tel.: (0-12) 633 87 65, fax.: (0-12) 633 62 45,

e-mail: rzstalin@cyf-kr.edu.pl

ekologia fizjologiczna, adaptacje

pokarmowe, chów nietoperzy w niewoli,

ekspozycje w ogrodach zoologicznych